

Механізація, електрифікація

УДК 631.333

© 2015

В.І. Смаглий,

*кандидат
технічних наук*

*ВП НУБіП України
«Ніжинський
агротехнічний
інститут»*

РУХ ЧАСТИНКИ В ПОВІТРІ В УМОВАХ ВІТРУ І РУХУ АГРЕГАТУ

Мета. Розробити високоточну методика наближеного інтегрування рівнянь руху матеріальної частинки, кинутої у повітря в умовах вітру і руху агрегату. **Методи.** Застосовано апроксимацію в рівняннях членів V_{ox}^{N-1} , V_{oy}^{N-1} і V_{oz}^{N-1} поліномами 3-ї, 4-ї і т.д. степені в часі t . Перші значення коефіцієнтів цих поліномів знаходять з рівнянь нульового наближення, які наводяться у статті, а наступні — ітерацією, тобто інтегруванням рівнянь з цими поліномами зі щоразовим їх уточненням через усереднення попередніх та отриманих після інтегрування значень V_x , V_y і V_z до їх збігу. **Результати.** Розроблена універсальна методика дає змогу отримати практично будь-яку точність розрахунків параметрів руху частинки на взятій ділянці її руху в умовах вітру і руху агрегату. **Висновки.** Ця методика досить проста, може конкурувати з методикою розрахунків, виконаних числовими методами, застосовуватись у визначенні точності таких розрахунків та в інтегруванні інших рівнянь, що не інтегруються в елементарних функціях.

Ключові слова: рівняння, нульове наближення, апроксимація, прийоми методу ітерацій, усереднення, уточнення, порівняння, збіг.

Актуальність питання. Рух добрив в умовах вітру і руху агрегату відбувається практично завжди. Однак розв'язки у квадратурах таких рівнянь одержано без урахування вітру та руху агрегату [2, 9]. Залежності руху матеріальної частинки, кинутої у вільний повітряний простір в умовах вітру і руху агрегату, потрібні для визначення в таких умовах ширини захвату машин з унесення добрив, засобів захисту рослин, поливу рослин тощо [10]. Тому ці дослідження є актуальними.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Усі відомі дослідження з цих питань

більше націлені на отримання диференціальних рівнянь такого руху і не стосуються розв'язків цих рівнянь у квадратурах. Тому розробка методів їх розв'язків потрібна як для теорії, так і для практики таких процесів. Такі рівняння та їх розв'язки подані в [1–7, 9, 10], а їх аналіз подається в [10]. Загалом ці рівняння не інтегруються в елементарних функціях, тому їх використання має певні складнощі.

Мета досліджень. Розробити високоточну методика наближеного інтегрування рівнянь руху частинки в заданих умовах і навести його приклад.

Методика досліджень. Застосовано апроксимацію в рівняннях членів $V_0^{N-1}V_{ox}$, $V_0^{N-1}V_{oy}$ і $V_0^{N-1}V_{oz}$ поліномами 3-ї, 4-ї і т.д. степені в часі t . Перші значення коефіцієнтів цих поліномів знаходять з рівнянь нульового наближення, які наводяться у статті, а наступні — ітерацією, тобто інтегруванням рівнянь з цими поліномами зі щоразовим їх уточненням через усереднення попередніх та отриманих після інтегрування значень V_x , V_y і V_z до їх збігу.

Результати досліджень. Нехай агрегат рухається по осі Ox зі швидкістю V_A (м/с). Розкидач з висоти h (м) під кутом γ до горизонтального поля викидає частинку зі швидкістю V_c (м/с) відносно себе, вектор якої на горизонтальній проекції направлений під кутом α до його поздовжньої осі. Під кутом θ до напрямку руху агрегату віє вітер зі швидкістю V_B (м/с) (рисунок). Тоді в нерухомій системі координат XYZ швидкість частинки по її осях дорівнюватиме відповідно:

$V_x = V_A + V_c \cos \gamma \cos \alpha$; $V_y = V_c \cos \gamma \sin \alpha$;
 $V_z = V_c \sin \gamma$, а її абсолютна швидкість V у цій системі координат дорівнюватиме:

$V = \sqrt{V_x^2 + V_y^2 + V_z^2}$. Складові швидкості вітру по цих осях дорівнюватимуть:

$$V_{Bx} = V_B \cos \theta; \quad V_{By} = V_B \sin \theta; \quad V_{Bz} = 0,$$

а швидкості обтікання частинки повітрям відповідно дорівнюватимуть:

$$V_{Ox} = V_x \pm V_{Bx}; \quad V_{Oy} = V_y \mp V_{By}; \quad V_{Oz} = V_z.$$

У парних знаках «+» відповідає руху складової вітру на взятій осі проти руху по ній частинки, а знак «-» — за її рухом. Тоді абсолютна швидкість частинки відносно повітря дорівнюватиме:

$$V_0 = \sqrt{(V_x \pm V_{Bx})^2 + (V_y \mp V_{By})^2 + V_z^2},$$

а рівняння руху частинки по осях X , Y , Z набувають вигляду:

$$\begin{aligned} \dot{V}_x &= \dot{V}_{Ox} = -\frac{g}{\omega_0^N} V_0^{N-1} V_{Ox}; \\ \dot{V}_y &= \dot{V}_{Oy} = -\frac{g}{\omega_0^N} V_0^{N-1} V_{Oy}; \\ \dot{V}_z &= \dot{V}_{Oz} = -g - \frac{g}{\omega_0^N} V_0^{N-1} V_{Oz}, \end{aligned} \quad (1)$$

де $N=1,0; 1,2; 1,5; 2,0$ — залежно від режиму обтікання частинки повітрям [9];

ω_0 — швидкість витання частинки, м/с.

Розв'язок рівнянь типу (1) поданий в [9]. Він ґрунтується на прийомах методу ітерацій [8]. У ньому спочатку знаходять наближений розв'язок, одержаний, наприклад, методом суперпозиції. З його допомогою на взятому інтервалі t , який розбивають на 3, 4 і т.д. однакові проміжки, в їх точках знаходять значення $V_0^{N-1}V_{Ox}$, $V_0^{N-1}V_{Oy}$, $V_0^{N-1}V_{Oz}$, по яких проводять апроксимувальні поліноми 3-ї, 4-ї і т.д. степені від t . Якщо ці поліноми даватимуть значення V_x , V_y , V_z більші за фактичні, то після їх інтегрування в (1) ці значення зменшаться, а якщо менші — збільшаться. Усереднюючи щоразу попередні й отримані значення цих швидкостей у взятих точках та уточнюючи ці поліноми, ми автоматично рухаємося до їх точних значень. Останнє прискорює збіг результатів і запобігає нестійкості розв'язків. Підставивши в (1) значення змінних, маємо систему рівнянь, яка за відсутності руху агрегату і вітру переходить у рівняння балістики. Для нульового наближення приймемо, що в цьому разі V_0 в (1) змінюється так, як і без урахування сил її ваги. Тоді для квадратичного, найбільш вживаного закону сили опору частинки ($N=2$):

$$\dot{V}_0 = -\frac{g}{\omega_0^2} V_0^2, \text{ що дає: } V_0 = \frac{V_{0п}\omega_0^2}{gV_{0п}t + \omega_0^2}, \quad (2)$$

де $V_{0п}$ — початкове значення V_0 , м/с. Після підстановки (2) в (1) матимемо:

$$\begin{aligned} \dot{V}_x &= \dot{V}_{Ox} = -\frac{gV_{0п}}{gV_{0п}t + \omega_0^2} V_{Ox}; \\ \dot{V}_y &= \dot{V}_{Oy} = -\frac{gV_{0п}}{gV_{0п}t + \omega_0^2} V_{Oy}; \\ \dot{V}_z &= \dot{V}_{Oz} = -g - \frac{gV_{0п}}{gV_{0п}t + \omega_0^2} V_z. \end{aligned} \quad (3)$$

З суперпозицією (1) інтегруються і дають [9]:

$$\begin{aligned} V_{Ox} &= (V_x \pm V_{Bx}) = \frac{V_{0п}\omega_0^2}{gV_{0п}t + \omega_0^2}; \\ V_{Oy} &= (V_y \mp V_{By}) = \frac{V_{0п}\omega_0^2}{gV_{0п}t + \omega_0^2}; \\ V_z &= -gt + \frac{V_{0п}\omega_0^2}{gV_{0п}t + \omega_0^2}, \end{aligned} \quad (4)$$

де $V_{0п}$, $V_{0п}$, $V_{0п}$ — початкові значення швидкостей V_{Ox} , V_{Oy} , V_{Oz} , м/с, з яких:

$$\begin{aligned} X - X_{\text{п}} \mp V_{\text{вх}} t &= \frac{V_{\text{охп}} \omega_0^2}{g V_{\text{т}}} \ln \left[\frac{g V_{\text{оп}} t}{\omega^2} + 1 \right]; \\ Y &= Y_{\text{п}} \pm V_{\text{вг}} t + \frac{V_{\text{охп}} \omega_0^2}{g V_{\text{оп}}} \ln \left[\frac{g V_{\text{оп}} t}{\omega_0^2} + 1 \right]; \\ Z &= Z_{\text{п}} - \frac{g t^2}{2} + \frac{V_{\text{озп}} \omega_0^2}{g V_{\text{оп}}} \ln \left[\frac{g V_{\text{оп}} t}{\omega_0^2} + 1 \right], \end{aligned} \quad (5)$$

де $V_{\text{озп}} = V_{\text{зп}}$.

У подвійних знаках (5) «-» відповідають руху частинки проти складової вітру, а «+» — за нею. Цих залежностей достатньо для отримання нульового наближення руху добрив на висхідній ділянці траєкторії. У верхній її точці $V_z=0$, тому з останнього рівняння в (4) запишемо:

$$\begin{aligned} -g t_{\text{вис}} + \frac{V_{\text{озп}} \omega_0^2}{g V_{\text{оп}} t_{\text{вис}} + \omega_0^2} &= 0, \text{ звідки} \\ t_{\text{вис}} &= -\frac{\omega_0^2}{2g V_{\text{оп}}} + \frac{\omega_0}{g} \sqrt{\frac{\omega_0^2}{4V_{\text{оп}}^2} + \frac{V_{\text{озп}}}{V_{\text{оп}}}}, \end{aligned}$$

де $t_{\text{вис}}$ — час руху частинки до найвищої точки траєкторії, с. Грубо ділимо $t_{\text{вис}}$ на 3 рівні проміжки. Для $V_0^{N-1} V_{\text{ох}}$ в їх точках $t_{\text{п}}=0$: $t_1 \approx t_{\text{вис}} / 3$; $t_2=2t_1$, $t_3=3t_1$ маємо:

$$\begin{aligned} a_0 + a_1 t_1 + a_2 t_1^2 + a_3 t_1^3 &= V_{01}^{N-1} V_{\text{ох1}}; \\ a_0 + 2a_1 t_1 + 4a_2 t_1^2 + 8a_3 t_1^3 &= V_{02}^{N-1} V_{\text{ох2}}; \\ a_0 + 3a_1 t_1 + 9a_2 t_1^2 + 27a_3 t_1^3 &= V_{03}^{N-1} V_{\text{ох3}}. \end{aligned} \quad (6)$$

Поліном (11) проходить через 4 точки цих проміжків, в яких значення $a_0=V_{\text{оп}}^{N-1} V_{\text{охп}}$ у початковій точці, $V_{01}^{N-1} V_{\text{ох1}}$, $V_{02}^{N-1} V_{\text{ох2}}$, $V_{03}^{N-1} V_{\text{ох3}}$ — відповідно в кінці 1-го — t_1 , 2-го — t_2 і 3-го — t_3 проміжків. Замінивши $V_{01}^{N-1} V_{\text{ох1}} - a_0 = b_1$; $V_{02}^{N-1} V_{\text{ох2}} - a_0 = b_2$; $V_{03}^{N-1} V_{\text{ох3}} - a_0 = b_3$, з (6) маємо:

$$\begin{aligned} a_1 t_1 &= (18b_1 + 2b_3 - 9b_2) / 6; \\ a_2 t_1^2 &= (4b_2 - b_3 - 5b_1) / 2; \\ a_3 t_1^3 &= (b_3 + 3b_1 - 3b_2) / 6. \end{aligned}$$

З них легко знайти a_1 , a_2 , a_3 , однак зручніше користуватись $a_1 t_1$, $a_2 t_1^2$, $a_3 t_1^3$.

Для $V_0^{N-1} V_{\text{оу}}$ так само: $V_0^{N-1} V_{\text{оу}} = c_0 + c_1 t + c_2 t^2 + c_3 t^3$. Тоді $c_0 = V_{\text{оп}}^{N-1} V_{\text{оуп}}$ у початковій точці. Для t_1 , $t_2 = 2t_1$; $t_3 = 3t_1$; $V_{01}^{N-1} V_{\text{оу1}} - c_0 = d_1$; $V_{02}^{N-1} V_{\text{оу2}} - c_0 = d_2$; $V_{03}^{N-1} V_{\text{оу3}} - c_0 = d_3$; $c_1 t_1 = (18d_1 + 2d_3 - 9d_2) / 6$;

$$c_2 t_1^2 = (4d_2 - d_3 - 5d_1) / 2;$$

$$c_3 t_1^3 = (d_3 + 3d_1 - 3d_2) / 6.$$

Аналогічно для $V_0^{N-1} V_{\text{оз}}$: $V_0^{N-1} V_{\text{оз}} = b_0 + b_1 t + b_2 t^2 + b_3 t^3$. Для t_1 , $t_2=2t_1$; $t_3=3t_1$; $b_0 = V_{\text{оп}}^{N-1} V_{\text{озп}}$; $V_{01}^{N-1} V_{\text{оз1}} - b_0 = j_1$; $V_{02}^{N-1} V_{\text{оз2}} - b_0 = j_2$; $V_{03}^{N-1} V_{\text{оз3}} - b_0 = j_3$, звідки:

$$b_1 t_1 = (18j_1 + 2j_3 - 9j_2) / 6;$$

$$b_2 t_1^2 = (4j_2 - j_3 - 5j_1) / 2; \quad b_3 t_1^3 = (j_3 + 3j_1 - 3j_2) / 6.$$

Тоді з (5):

$$\dot{V}_x = -\frac{g}{\omega_0^N} (a_0 + a_1 t + a_2 t^2 + a_3 t^3);$$

$$\dot{V}_y = -\frac{g}{\omega_0^N} (c_0 + c_1 t + c_2 t^2 + c_3 t^3);$$

$$\dot{V}_z = -g - \frac{g}{\omega_0^N} (b_0 + b_1 t + b_2 t^2 + b_3 t^3),$$

які легко інтегруються і дають:

$$V_x = V_{\text{хп}} - \frac{g}{\omega_0^N} \left(a_0 + \frac{a_1 t}{2} + \frac{a_2 t^2}{3} + \frac{a_3 t^3}{4} \right) t;$$

$$V_y = V_{\text{yp}} - \frac{g}{\omega_0^N} \left(c_0 + \frac{c_1 t}{2} + \frac{c_2 t^2}{3} + \frac{c_3 t^3}{4} \right) t; \quad (7)$$

$$V_z = V_{\text{зп}} - g t - \frac{g}{\omega_0^N} \left(b_0 + \frac{b_1 t}{2} + \frac{b_2 t^2}{3} + \frac{b_3 t^3}{4} \right) t.$$

З (1, 3, 4) визначаємо наступні $V_{\text{ох}}$, $V_{\text{оу}}$, $V_{\text{оз}}$ і V_0 у точках t_1 , t_2 , t_3 , які щоразу усереднюємо діленням навпіл суми з попереднього й отриманого їх значень. Наприкінці розрахунків з (5) для $t_k = k t_1$ (у взятих точках $k=1, 2, 3$, а поза ними $k=t/t_1$ буде дробовим), маємо:

$$\begin{aligned} X_k &= X_{\text{п}} + V_{\text{хп}} k t_1 - \\ &= \frac{g}{\omega_0^N} \left(\frac{a_0}{2} + \frac{k a_1 t_1}{6} + \frac{k^2 a_2 t_1^2}{12} + \frac{k^3 a_3 t_1^3}{20} \right) k^2 t_1^2; \\ Y_k &= Y_{\text{п}} + V_{\text{yp}} k t_1 - \end{aligned}$$

$$= \frac{g}{\omega_0^N} \left(\frac{c_0}{2} + \frac{k c_1 t_1}{6} + \frac{k^2 c_2 t_1^2}{12} + \frac{k^3 c_3 t_1^3}{20} \right) k^2 t_1^2; \quad (8)$$

$$\begin{aligned} Z_k &= Z_{\text{п}} + V_{\text{зп}} k t_1 - \frac{g k^2 t_1^2}{2} - \\ &= \frac{g}{\omega_0^N} \left(\frac{c_0}{2} + \frac{k c_1 t_1}{6} + \frac{k^2 c_2 t_1^2}{12} + \frac{k^3 c_3 t_1^3}{20} \right) k^2 t_1^2. \end{aligned}$$

Для низхідної ділянки траєкторії у разі $V_{\text{зп}}=0$ сила опору повітря в V_z в (9) завжди дорівнюватиме нулю. Тому для цієї ланки траєкторії як вихід приймаємо квадратичний від V_z закон опору повітря на всій ділянці. Тоді [9] для $|V_z| \leq \omega_0$, $N=2$, запишемо:

$$\dot{V}_z = -g + \frac{g}{\omega_0^2} V_z^2, \text{ що рівнозначно:}$$

$$\left(-\frac{\omega_0^2}{g} \right) \frac{dV_z}{dt} = \omega_0^2 - V_z^2. \quad (9)$$

При $t=0$, $V_z=V_{zп}$ з (14) отримуємо:

$$t = \frac{\omega_0}{2g} \left[\ln \frac{\omega_0 + V_{zп}}{\omega_0 - V_{zп}} - \ln \frac{\omega_0 + V_z}{\omega_0 - V_z} \right]. \quad (10)$$

Значення V_z є від'ємними величинами, тому t в останньому виразі завжди будуть додатними і зростатимуть за руху $|V_z|$ до ω_0 .

З нього одержуємо [9]:

$$V_z = \omega_0 \frac{(\omega_0 + V_{zп}) - (\omega_0 - V_{zп}) \exp\left(\frac{2g}{\omega_0} t\right)}{(\omega_0 + V_{zп}) + (\omega_0 - V_{zп}) \exp\left(\frac{2g}{\omega_0} t\right)}; \quad (11)$$

$$Z = Z_{п} - \frac{\omega_0^2}{2g} \left[\ln \frac{(\omega_0^2 - V_{zп}^2)}{(\omega_0^2 - V_z^2)} \right].$$

Зі зростанням $|V_z|$ дріб під логарифмом збільшується, а Z спадає. Якщо з виразу (1) визначити $V_{zк}$ при $Z_k=0$ і підставити його у вираз t , можна визначити час $t_{низ}$ руху частинки до падіння на поверхню поля.

Звідки:

$$V_{zк} = -\sqrt{\omega_0^2 - (\omega_0^2 - V_{zп}^2) \exp\left(-\frac{2gZ_{п}}{\omega_0^2}\right)}; \quad (12)$$

$$t_{низ} = \frac{\omega_0}{2g} \left[\ln \frac{\omega_0 + V_{zп}}{\omega_0 - V_{zп}} - \ln \frac{\omega_0 + V_{zк}}{\omega_0 - V_{zк}} \right].$$

Для $|V_{zп}| \geq \omega_0$ (9) матиме розв'язки, які подані в [9].

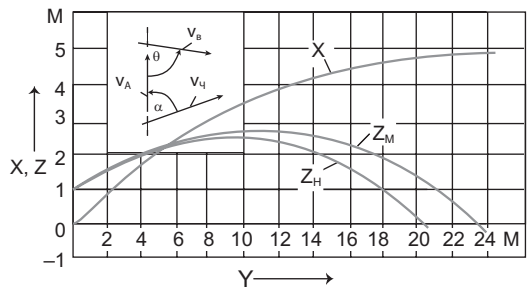
За руху частинки проти вітру по осі Ox можлива зміна значень V_x з додатніх на від'ємні. У цій точці $V_{ox}=V_{vx}$, $V_x=0$, а значення t дорівнюють:

$$t_{3x} = \frac{(V_{oxп} - V_{vx})\omega_0^2}{V_{оп} V_{vx} g}.$$

За цих самих умов по осі Oy змінює знак і V_y , це відбувається в точці $t_{3y} = \frac{(V_{oyп} - V_{vy})\omega_0^2}{V_{оп} V_{vy} g}$.

Приклад. На стаціонарі розкидач з висоти $h=1$ м кидає добрива ($\omega_0 = 8$ м/с) зі швидкістю $V_ч=40$ м/с під кутом $\alpha = 70^\circ$ (на горизонтальній проекції) до своєї поздовжньої осі і під кутом $\gamma = 15^\circ$ до горизонту (рисунок). Під час роботи він рухається зі швидкістю $V_A=3$ м/с. Під кутом $\theta = 80^\circ$ до напрямку його руху віє вітер зі швидкістю $V_B=10$ м/с (рисунок). Знайти траєкторію руху їх частинок. З (1, 3) маємо: $V_{xп}=16,3$ м/с; $V_{yп}=36,3$ м/с; $V_{zп}=10,352$ м/с; $V_{Bx}=1,736$ м/с; $V_{By}=9,848$ м/с; $V_{Bz}=0$; $V_{oxп}=18,036$ м/с; $V_{oyп}=26,452$ м/с; $V_{ozп}=V_{zп}=10,352$ м/с, $V_{оп}=33,646$ м/с. Підставивши їх у (10), знаходимо $t_{вис}=0,3627$ с, ділимо його на 3 рівні проміжки. Приблизно

беремо по $t_1=0,14$ с кожен. Далі з (9) для $t_п=0$; $t_1=14$ с, $t_2=2t_1$; $t_3=3t_1$ маємо: $V_{ox1}=10,475$ м/с; $V_{ox2}=7,381$ м/с; $V_{ox3}=5,698$ м/с; $V_{oy1}=15,365$ м/с; $V_{oy2}=10,827$ м/с; $V_{oy3}=8,358$ м/с; $V_{oz1}=4,638137$ м/с; $V_{oz2}=1,489$ м/с; $V_{oz3}=-0,85$ м/с; $V_{o1}=19,166$ м/с; $V_{o2}=13,188$ м/с; $V_{o3}=10,15$ м/с нульового наближення. З них: $V_{оп}V_{oxп}=a_0=606,772$ (розмірності опускаємо); $V_{оп}V_{oyп}=c_0=890,0$; $V_{оп}V_{ozп}=b_0=348,3$; $V_{o1}V_{ox1}=200,764$; $V_{o2}V_{ox2}=97,2$; $V_{o3}V_{ox3}=7,835$; $V_{o1}V_{oy1}=294,4856$; $V_{o2}V_{oy2}=142,786$; $V_{o3}V_{oy3}=84,834$; $V_{o1}V_{oz1}=88,93$; $V_{o2}V_{oz2}=19,65$; $V_{o3}V_{oz3}=-8,637$; $b_1=-406,01$; $b_2=-509,572$; $b_3=-548,937$; $d_1=-595,51$; $d_2=-747,2$; $d_3=-805,166$; $j_1=-259,37$; $j_2=-328,65$; $j_3=-356,937$. На їх основі: $a_1t_1=-636,67$; $a_2t_1^2=270,35$; $a_3t_1^3=-39,707$; $c_1t_1=-934,12$; $c_2t_1^2=397,0$; $c_3t_1^3=-58,355$; $b_1t_1=-404,135$; $b_2t_1^2=169,6$; $b_3t_1^3=-24,86$. При $N=2$ знаходимо: $V_{x1}=8,39$; $V_{x2}=5,52$; $V_{x3}=3,76$; $V_{y1}=24,697$; $V_{y2}=20,48573$; $V_{y3}=17,893$; $V_{z1}=4,7608$; $V_{z2}=2,43$; $V_{z3}=0,882$; $V_{ox1}=10,176$; $V_{ox2}=7,305$; $V_{ox3}=5,546$; $V_{oy1}=14,849$; $V_{oy2}=10,63773$; $V_{oy3}=8,045$; $V_{oz1}=4,7608$; $V_{oz2}=2,43$; $V_{oz3}=0,882$. Усереднення дає: $V_{ox1}=10,3255$; $V_{ox2}=7,343$; $V_{ox3}=5,622$; $V_{oy1}=15,107$; $V_{oy2}=10,732$; $V_{oy3}=8,2$; $V_{oz1}=4,7$; $V_{oz2}=1,95$; $V_{oz3}=0,016$. Після 3-х таких наближень отримуємо: $V_{x1}=8,53$; $V_{x2}=5,72$; $V_{x3}=3,9$; $V_{y1}=24,793$; $V_{y2}=20,783$; $V_{y3}=18,13$; $V_{z1}=4,788$; $V_{z2}=2,313$; $V_{z3}=0,449$. Для досягнення частинкою верхньої точки її траєкторії додаємо час її руху $\Delta t = V_{z3}/g = 0,449/9,81 = 0,04577$ с, до $t_4=t_3+0,04577=0,4657$ с. У ній: $k_4=t_4/t_1=3,3264$, $V_{x4}=3,656$; $V_{y4}=17,8$; $V_{z4}=0,02$; $X_1=1,63$; $X_2=2,61$; $X_3=3,247$; $X_4=3,45$; $Y_1=4,134$; $Y_2=7,297$; $Y_3=10,0$; $Y_4=10,817$; $Z_1=1,993$; $Z_2=2,505$; $Z_3=2,67$; $Z_4=2,677$, які є початковими для низхідної ланки траєкторії. Тоді з (10, 17) за падіння на ґрунт $V_{yк}=-6,0$ м/с;

Отримані графічні залежності $X(Y)$ і $Z(Y)$ із заставкою-схемою векторів V_A , V_B , $V_ч$ (Z_M — за методикою, Z_n — у нульовому наближенні)

$t_{\text{чиз}}=0,793$ с, грубо розбиваємо t на 3 рівні ділянки по 0,3 с кожна. Зробивши 3 наближення, одержимо: $V_{x1}=1,96776$; $V_{x2}=1,0141$; $V_{x3}=0,3123$; $V_{y1}=15,299$; $V_{y2}=13,877$; $V_{y3}=13,877$; $V_{z1}=12,8158$; $V_{z2}=-2,481$; $V_{z3}=-4,35$; $V_{z4}=-5,781$; $X_1=4,402$; $X_2=4,702$; $X_3=4,895$; $Y_1=15,738$; $Y_2=20,1$; $Y_3=24,09$;

$Z_1=2,3995$; $Z_2=1,25$; $Z_3=-0,28$. За цими значеннями будемо графіки руху частинки (рисунок).

З них видно, як боковий вітер вигинає траєкторію руху частинки від осі ОХ та істотно збільшує дальність руху частинки по осі ОУ порівняно з одержаною в [9].

Висновки

Основними операціями за виведення рівнянь руху матеріальної частинки, кинутої у вільний повітряний простір в умовах вітру та руху агрегату, є почергове визначення складових V_x , V_y , V_z абсолютної швидкості руху частинки V по осях нерухомої системи координат XYZ ; складових V_{Vx} , V_{Vy} , V_{Vz} швидкості вітру V_B по цих осях і складових V_{Ox} , V_{Oy} , V_{Oz} відносно швидкості V_O руху частинки відносно повітря по цих осях. Після цього рівняння руху частинки в таких умовах набувають вигляду:

$$\dot{V}_x = \dot{V}_{Ox} = -\frac{g}{\omega_0^N} V_O^{N-1} V_{Ox};$$

$$\dot{V}_y = \dot{V}_{Oy} = -\frac{g}{\omega_0^N} V_O^{N-1} V_{Oy};$$

$$\dot{V}_z = \dot{V}_{Oz} = -g - \frac{g}{\omega_0^N} V_O^{N-1} V_{Oz},$$

які аналітично ідентичні рівнянням балістики [9] і розв'язуються ідентично їм. Найпростіший метод їх розв'язання наведено в цій статті, а також в [9].

Бібліографія

1. Адамчук В.В. Теория центробежных рабочих органов машин для внесения минеральных удобрений/ В.В. Адамчук. — К.: Аграр. наука, 2010. — 178 с.
2. Волков В.А. Приближенный расчет движения тел в сопротивляющихся средах/В.А. Волков//Труды ВИСХОМ. — Вып. 24. — М., 1959. — 17 с.
3. Заика П.М. Свободное движение материальной точки в спокойной изотропной газообразной среде/ П.М. Заика, В.И. Мельник, А.И. Аникеев//Динамика и прочность машин: Вестник НТУ «ХПИ». — Х., 2001. — Вып. 25. — С. 153–164.
4. Заїка П.М. Теорія сільськогосподарських машин/П.М. Заїка//Машини для приготування і внесення добрив: Т. 1. Ч. 3. — Х.: Око, 2002. — 342 с.
5. Ловейкін В.С. Дослідження дальності польоту частинок твердих мінеральних добрив шляхом моделювання/В.С. Ловейкін, Ю.В. Човнюк, А.І. Дитюк// Конструювання, виробництво та експлуатація с.-г. машин. — Кіровоград: КНТУ, 2009. — Вип. 39. — С. 82–90.
6. Ольшанский В.П. Функция Ламберта в задачах баллистики материальной точки/В.П. Ольшанский, С.И. Ольшанский. — Х.: Изд. Савчук А.О., 2013. — 204 с.
7. Ольшанский В.П. Динамика материальной точки в подвижной воздушной среде/В.П. Ольшанский, С.В. Ольшанский. — Х.: НТУ «ХПИ», 2012. — Вип. 67. — С. 84–89.
8. Пискунов Н.С. Дифференциальное и интегральное исчисление. — Т. 2. — М.: Наука, 1978. — 310 с.
9. Смаглий В.І. Рух матеріальної частинки, кинутої у вільний повітряний простір//Вісн. аграр. науки. — 2014. — № 9. — С. 39–43.
10. Тищенко Л.М. Задачі балістики матеріальної точки в моделях розсіювання добрив/Л.М. Тищенко, В.П. Ольшанський та ін.//Механізація та електрифікація сільського господарства: зб. ННЦ «ІМЕСГ». Вип. 98. — К., 2013. — С. 174–182.

Надійшла 10.09.2014.